

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. D. Thomæ Delbene Marvbiensis, Clerici Regvlaris,
Sacrae Theologiae Professoris ... De Immvnitae, Et
Ivrisdictione Ecclesiastica**

Bene, Thomas del

Lugduni, 1674

ij. Difficultates, earumque solutiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98676](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98676)

SECTIO II.

Difficultates, earumque solutiones.

SUMMARIVM.

- 1 Affertur ratio, cur censura & irregularitas statim ante ullam Iudicis sententiam, etiam in foro conscientia incurrantur.
- 2 Leges penales, praesertim Ecclesiasticae, interdum statim ipso facto post commissum crimen, ante omnem Iudicis sententiam, efficiunt reum inhabilem ad acquirendum, vel ad vtendum acquisito.
- 3 Tales sunt censura Ecclesiastica, excommunicatio, suspensio, & interdictum, quae fuerint lata sententia.
- 4 Censura quando sunt ferenda sententia non incurruntur, nisi per Iudicem sit lata sententia.
- 5 Irregularitas propter crimen contracta obligat ante Iudicis sententiam in foro conscientia.
- 6 Impedimenta canonica matrimonij ex crimine contracta obligant statim.
- 7 Inhabilitas acquirendi dominium bonorum incertorum ante omnem Iudicis sententiam obligat ad restituendum pauperibus, & sibi ipsi etiam applicando partem aliquam, stante paupertate.
- 8 Inhabilitas ad suffragium, tam actiuum, quam passiuum ob crimen incurritur ante Iudicis sententiam saltem criminis.
- 9 Inhabilitas acquirendi redditus beneficij ob omissionem horarum canonicarum contrahitur ante Iudicis sententiam.
- 10 Idem dic de non emittente professionem fidei intra duos menses post adeptam possessionem alicuius beneficij curati, Canoniciatus, seu dignitatis in Ecclesia Cathedrali, contra Sanchez & alios.
- 11 Leges tam Imperiales, quam Pontificiae imponentes poenam ipso iure, & ante Iudicis sententiam obligantes, non tam rigore interpretantur ut statim verbi gratia reus excidat dominio, sed quod Iudicis sententia retrahatur ad diem commissi delicti.
- 12 Verbum ipso iure, vel ipso facto accommodatur poena secundum capacitatem ipsius poenae, & verbum (ante sententiam Iudicis) intelligitur ad summum ante sententiam poena, non item ante sententiam criminis.
- 13 Poena testamentaria de facto contrahitur in foro conscientia ante ullam Iudicis sententiam, non ex eo quod infligitur sine executore, sed quia voluntas testatoris sic disposuit.
- 14 Vxor relicta domina, & usufructuaria quamdiu castè vixerit, adueniente casu castitatis omnia tenetur in conscientia de consumptis.
- 15 Idem dic si prohibita transire ad secundas nuptias non seruet hanc conditionem impositam.
- 16 Poena conuentionalis in foro conscientia ante Iudicis sententiam contrahitur.
- 17 Poena testamentaria potius conditionis, quam poena rationem habet.
- 18 Assignatur disparitas inter poenam conuentionalem & legalem.
- 19 Poenam conuentionalem probabile est in foro conscientia soluendam non esse antequam debitor talis poenae per sententiam Iudicis ad eam compellatur, & cur.
- 20 Is cuius bona sunt confiscanda, si fraude, vel mendaciis id impediat, non tenetur ad restitutionem in foro conscientia.
- 21 Reus impediens sententiam confiscationis non facit contra iustitiam commutativam, sed solum contra

veritatem & obedientiam, & iustitiam legalem, quarum virtutum violatio non obligat ad restitutionem.

- 22 Quisque sicut habet summum ius ad tuendam vitam, ita habet summum ius ad tuenda bona, quae sunt instar vitae.
- 23 Haereticus, qui fraude, mendaciis, vel falsis testibus se defendit, & impedit sententiam, & bonorum confiscationem, non tenetur ad restitutionem.
- 24 Adultera, quae per adulterium ipso iure dotem amittit, non tenetur eam viro tradere ante sententiam Iudicis.
- 25 Vir possidens dotem uxoris adultera, non tenetur eam uxori repetenti restituere, quia potest ei adulteri exceptionem opponere.
- 26 Idem dic de eo, cuius bona ob non solum vestigalium ipso iure fisco commissae.
- 27 Idem dicendum etiam est de custodibus non accusantibus in casu, quo constituta sit poena in eos, qui certo loco veniunt, ligantur, &c. secus si agatur de damno dato.
- 28 Lex penalis, & commissoria non est facta ut Respublica, vel alter poenis locupletetur, sed solum ut leges seruentur, & subditi officium suum praestent.
- 29 Custodes stipendio conducti si non accusant damnicantes, peccant contra officium, & sic contra iustitiam.
- 30 Cuius impediens militem Principis iussu de mandato ipsius expilantem bona ciuitatis, non tenetur ad restitutionem.
- 31 Testes impediens falso testimonio sententiam, & confiscationem bonorum, non tenentur ad restitutionem, & cur.
- 32 Idem dic de Procuratore fiscali, si in dictis casibus non accuset, & de Indice, si non condemnnet.

Obiicies, tota ratio, cur censura, & irregularitas statim ante ullam Iudicis sententiam, etiam in foro conscientia, incurrantur est, quia sunt poenae priuatiuae, nulla hominis actione ad sui executionem indigentes: ergo idem saltem de inhabilitate (cum & haec sit eiusdem naturae ac sunt censura, & irregularitas) dicendum erit.

Respondetur: nego antecedens & causalem, sed tota ratio doctrinae est, quia (sicut infra dicitur) Tridentinum clarè indicat, & vsus, & consuetudo iam explicuit, quod censura, & irregularitas, etiam in foro conscientia, nulla prorsus expectata Iudicis sententia contrahantur, non sic autem inhabilitas, licet & haec etiam sit poena priuatiua, & nulla hominis actione ad sui executionem indigens, sicut sunt censura, & irregularitas. Doctores, quos refert & sequitur Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 30. num. 1. & segg. & lib. 2. mor. cap. 6.

Itaque leges penales, praesertim Ecclesiasticae, interdum statim ipso facto post commissum crimen, ante omnem prorsus Iudicis sententiam, efficiunt reum inhabilem ad acquirendum, vel ad vtendum acquisito; ita ut in conscientia, infamia tamen sui remota, abstinere teneatur: atque ita praeter Sanchez loco supra cit. docent Caiet. 2. 2. quaest. 62. art. 3. Nauarr. cap. 23. Sotus de iust. & iur. lib. 1. quaest. 3. art. 6. Castrus lib. 2. de lege penali, Mol. de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 96. Suar. lib. 5. de legib. cap. 8. Sà verb. Poena, num. 1. Rodrig. tom. 1. qq. Regul. q. 6. art. 16. & alij communiter.

Primò in censuris Ecclesiasticis, excommunicatione, suspensione, & interdicto, quae fuerint latae sententiae, ut si dicatur, quod ipso facto ipso iure, aut eo ipso sint incurrenda: tunc enim statim, non solum in foro exteriori,

- exteriori, sed etiam in interiori conscientia obligant; ita ut ante omnem proflus iudicis sententiam teneatur transgressor legis ad illas obligantis, illas subire; quia sic est communis praxis totius Ecclesiae; tum quia sic videtur supponere Tridentinum Concilium *sess. 24. cap. 6.* nam dum ibi concedit Episcopis facultatem absolendi ab eis, quando sunt occultae, videtur supponere, clarè eas incurri, etiam si non sint deductae ad forum exterius. Quamvis quando dicta poenae non sunt latae sententiae, sed ferendae (ut si dicatur *sub poena excommunicationis, suspensionis, interdicti, &c.* vel dicatur, *Excommunicabitur, suspendetur, excommunicetur, suspendatur, &c.*) non incurrantur, donec per Iudicem sit lata sententia, quia sic etiam è contra in isto casu est communis praxis totius Ecclesiae.
- Secundò in irregularitate propter crimen contracta.
- Tertiò in matrimonij impedimentis canonicis ex crimine contractis.
- Quarò in inhabilitate acquirendi dominium bonorum incertorum, quae ex furto, rapina, vel viura possidentur, & propriis dominis restitui non possunt: hæc enim pauperibus (etiam non exceptis ipsis possidentibus, si reuera pauperes sunt) ante omnem iudicis sententiam erogari debent, iuxta *cap. cum tu, de usuris, & meritò, quia ex se sunt aliena, & non propria.*
- Quintò in inhabilitate ad suffragium, tam actiuum, quam passiuum, quae interdum ipso facto infligitur: sic Suar. *lib. 5. de legib. cap. 9.* & Bonacina *de clausur. quæst. 1. punct. 4. n. 7.* quamvis Sot. *lib. 1. de iust. quæst. 6. art. 6. ad 4.* Mol. *cit. disp. 96.* & Sanchez *cit. disp. 30. n. 2.* negent, inhabilitatem dictam ipso facto inflictam ob crimen, ante sententiam saltem criminis incurri, iuxta ea quae supra dicebantur.
- Sextò in inhabilitate acquirendi redditus beneficij ob horas canonicas non recitatas, iuxta Concil. Lateranense sub Leone X. ibi: *Beneficiorum suorum fructus non faciant suos.* Et paulò post: *Tanquam iniuste perceptos erogare teneantur.* Item ob residentiam intermissam, iuxta Tridentinum *sess. 24. cap. 1. de reformat.* ibi: *Eum pro rata temporis absentia fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse.* Similis etiam videtur esse poena, quae in eodem Tridentino *cit. sess. 24. cap. 12. de reformat.* prouisus de beneficio curato, vel Canoniceatu, vel Dignitate Ecclesiae Cathedralis imponitur; ut (nisi intra duos menses post diem possessionis adeptæ, fidei professionem fecerint) fructus suos non faciant: sic Azor. *tom. 2. lib. 7. cap. 1. quæst. 1.* & Bonacina *loco supra cit.* Quamvis Sanchez *cit. lib. 2. mor. cap. 6. num. 11.* & alij putent, etiam ad hoc opus esse iudicis sententiam, & condemnationem, ut beneficiatus ita perceptos fructus restituere cogatur, iuxta ea etiam quae supra dicebantur.
- Confirmantur omnia supra dicta, quia licet dubium non sit (quod supremus Princeps ex plenitudine potestatis subditos ob crimen graue, vel perniciosum ipsa lege lata, absolute spoliare possit dominio, vel iure iam acquisito, ita ut ante omnem iudicis sententiam teneatur reus positiuam poenalem actionem in seipsum exercere, abdicando se dominio, ac iure iam acquisito, sicuti videre est apud Suar. *cit. lib. 5. cap. 5. & seqq.*) tamen adhuc negari non potest, non satis constare, tales leges, seu Imperatorias, aut etiam Papales hæctenus ita rigorosè latas, vel ita rigorosè usu receptas esse; quamvis enim aliquando explicitè dicatur, ut v. g. poena priuationis, vacationis officij, vel beneficij ipso iure, ac facto contrahatur, adhuc tamen id benignius explicari poterit, ut scilicet reus non statim excidat dominio, seu iure retinendi officium, vel beneficium, modò illud per se, vel per alium

Thom. Delbene de Immunit. Eccl. Pars I.

administret, sed ut lata postea à Iudice sententia criminis, idem operetur ob iuris dispositionem; ac si tempore commissi criminis lata fuisset, sicuti supra dicebatur etiam de poena confiscationis bonorum, & tradunt Caiet. 2. 2. quæst. 61. art. 3. Couar. 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 8. Nauar. comment. de datis, & promissis, notab. 31. num. 44. Auila de censur. part. 1. dub. 7. Sanch. lib. 2. moral. cap. 26. Less. de iust. & iur. cap. 35. dub. 26. in princip. Sà verb. Poena, num. 1. & Stuart. de relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de simon. cap. 43. num. 13. ubi hanc regulam generalem, & communiter receptam tradit: *Quando aliquis per poenam priuatur re sua, non obligatur ad executionem ante sententiam criminis: & licet addatur verbum, ipso iure, vel ipso facto, tale verbum accommodatur poenae secundum capacitatem ipsius poenae; & licet addatur verbum, ante sententiam iudicis, tale etiam verbum accommodatur, ut intelligatur, ad summum ante sententiam poenae, non item ante sententiam criminis.*

Obiicies secundò, poena testamentaria de facto contrahitur in foro conscientiae ante ullam iudicis sententiam: ergo & poena legalis.

Respondetur disparitas est, quia quod dicitur in antecedente verum est, non ex eo, quia poena testamentaria infligitur sine executore, sed ex eo, quia iam euenit casus, in quo voluntas testatoris sic disposuit; quapropter & reliqua à testatore disposita in aliis casibus non egent declaratione iudicis, cum casus illi eueniant, ita disponente testatore, v. g. si vxor relicta sit domina, & usufructuaria, quamdiu castè vixerit, adueniente casu castitatis omittæ, desinit marito succedere in illis bonis sic sibi dispositis; & consequenter tenetur in conscientia de consumptis, postquam desit castè viuere, etiam si nullus Iudex humanus ad hoc compellat: similiter in casu, quo maritus reliquerit illam dominam, vel usufructuariam, nisi transierit ad secundas nuptias, desinit in conscientia, siue clam, siue publicè nubat, esse domina vel usufructuaria, etiam si nullus Iudex, nullus executor inhibeat: quorum omnium vna communis est ratio, quia scilicet ventum est ad casum, in quo testator noluit bona sua ad illam transire, ac per hoc tunc vxor nullum ius habet in illis bonis, quæ solùm ex voluntate testatoris habebat, quidquid iuris in illis habebat. Itaque dicitur, quod poena testamentaria potius conditionis, quàm poenae rationem habeat, & sic manifestè patet ad argumentum disparitatis.

Obiicies tertio, saltem poena conuentionalis (si sit post moram culpabilem, & notabilem, verbi gratia supra decem dies, & moderata iuxta mensuram culpæ) in foro conscientiae ante iudicis sententiam contrahitur: ergo & poena legalis.

Respondetur: concedo antecedens: at nego consequentiam, & disparitas est, quia poena conuentionalis debetur ex vi pacti inter contrahentes initi, non sic poena legalis, & iudicialis: hæc enim non debetur similiter ex vi pacti, & promissionis rei, sed solùm ex lege, vel præcepto iudicis delictum punientis. Silu. verb. Poena, num. 14. Mol. de iust. & iur. disp. 97. Paludanus in 4. disp. 47. quæst. 1. art. 2. Petr. Nauar. de restit. lib. 2. cap. 2. num. 236. Layman. lib. 3. tract. 4. cap. 30. num. 6. & Couar. in epit. 4. Decret. 2. p. cap. 6. §. 8. numero 11. qui tamen rectè subdunt, quod sicut poena legalis, & iudicialis non debetur ante sententiam iudicis, ita conuentionalis (etiam circumstantiis supradictis existentibus) non debeat ante exactionem partis, quæ hic iudicis vicem supplet: esset enim etiam nimis durum, & hominum moribus non accommodatum, quod solutio talis poenae debeat ante exactionem partis, quamvis sit æquum, quod debeat parte exigente ante sententiam iudicis, quia debetur ex pacto: quare sicuti iudici iubenti non licet in vlla

pœna resistere, ita licet parti exigenti pœnam conventionem denegare.

- 19 Respondetur secundò: nego antecedens, quia probabile etiam est, neque pœnam conventionalem in foro conscientie soluendam esse, antequam debitor talis pœnæ per sententiam Iudicis ad eam compellatur, sicuti contra Doctores suprà citatos sentiunt Adrian. *quolib. 6. art. 1. concl. 2. illat. 3.* Lopez de *contract. lib. 3. cap. 31. & cap. 34.* Nauar. *cap. 23. num. 68.* Vasq. *disp. 173. cap. 1. & num. 3.* & Sanch. de *marim. lib. 1. disp. 37.* & ratio esse potest, quia mens contrahentium, & pœnam apponentium esse videtur (nisi aliud expriment, ut cogere possint secum contrahentem ad securandam fidem, & ut ius habeant compellendi eum ad pœnæ solutionem, si fefellerit. Accedit, quod cum pœna sit contra voluntatem, ipsius conditio naturalis postulare videtur, quod non debeat, nisi debitor ad eam soluendam cogatur.

- 20 Obiicies quartò, sequeretur, quod si is, cuius bona ob crimen iuste sunt confiscanda, vel diripienda, fraude, vel mendaciis id impediatur, neque ad restitutionem in foro conscientie teneatur.

Respondetur: Concedo totum, quia huiusmodi occupatio bonorum constituta est in pœnam criminis, & pœna ex dictis non debetur ante sententiam, saltem declaratoriam criminis: immò probabiliter neque debetur ante ipsius pœnæ constitutivam sententiam, qua iubeatur ipsa pœna soluta, quia sic, & non in maiori rigore, videntur leges receptæ: quapropter etiam tali sententia non secuta probabiliter adhuc neque debetur pœna, nisi in casu, quo lex ad illam obliget ante sententiam Iudicis.

Instabis, non deberi per modum pœnæ ratione criminis initio commissi, at deberi saltem per modum compensationis damni ratione doli, quatenus mendaciis impediendo reus iudicii cursum, & sententiam iniuste, impediuit commodum, quod inde erat fisco obuenturum, & ad quod fiscus ius habebat, maxime si crimen sit, saltem semiplenè, probatum: quia tunc reus tenetur veritatem fateri, consequenter & damnum iniuste illatum compensare: sic Sor. de *iust. lib. 1. q. 6. art. 6.* & Mol. *disp. 95. §. duo sunt.*

- 21 Respondetur: nego antecedens, quia opus illud, quo reus sententiam impedit, non est contra iustitiam commutativam, sed solum contra veritatem, & obedientiam, & iustitiam legalem, quarum virtutum violatio non obligat ad restitutionem: non enim posita semiplena probatione, tenetur reus lege iustitiæ commutativæ veritatem fateri, sed lege obedientiæ, & iustitiæ legalis, & religionis si iuravit.

Accedit, quod etiam si opus illud, quo impedit, esset contra iustitiam in ordine ad ferendam sententiam (ut si minaretur Iudici, ne sententiam ferat, vel actori, ne in causa pergat) non esset tamen contra iustitiam in ordine ad ista bona, quatenus scilicet fiscum, vel actorem ab istis consequendis impedit: tum propter rationes iam suprà dictas: tum quia sicut quisque habet summum ius in tuenda vita, ita etiam habet summum ius in tuendis bonis, quæ sunt instar vitæ, cum absque illis vita sit iniuta; quapropter sicut is, qui non sinit sibi eripi vitam, ob crimen iuste eripiendam, non facit contra iustitiam, ut ad restitutionem ullam teneatur, etiam si alteri inde maximum commodum erat securum; ita nec is, qui non sinit sibi eripi bona, ob crimen iuste eripienda, facit contra iustitiam, ut ad restitutionem aliquam obstringatur, etiam si fisco inde maximum emolumentum erat peruenturum, & quamvis faciat reus contra iustitiam in Iudicem armis resistendo, vel minando illi, hæc tamen iniuria contra iustitiam in Iudicem, non est in illum, cui erat pœna applicanda, quia ille ius ad eam non habebat, nisi post sententiam Iudicis positam: immò sententia Iudicis po-

sita non habet ius, ut reus spontè bona sua ei tradat, aut cum illis non fugiat, cum ad nihil horum per Iudicis sententiam sit condemnatus, sed solum per ministros publicos ea occupet, & auferat, qua quidem occupatione facta & eorum professione pacifica consecuta, reus non amplius ius habet illa subtrahendi, vel vi auferendi, cum iam illorum dominium, & possessionem per sententiam Iudicis positam amiserit; quapropter si postea auferret, ad restitutionem teneretur.

Ex his sequitur, hæreticum, qui fraude, mendaciis, vel falsis testibus se defendit, & impedit sententiam, & bonorum confiscationem, ad restitutionem non teneri, quia non facit fisco iniuriam, vel saltem talem, quæ restitutioni sit obnoxia.

Sequitur secundò, idem dicendum de adultera, quæ per adulterium ipso iure dotem amittit: non enim tenetur eam viro tradere ante sententiam Iudicis. Vnde etiam si falsis probationibus se defendat, aut falsò probet, etiam virum adulterasse, sicque sententiam diuortij impediatur, non tamen ad restitutionem tenetur. Similiter si à sententia iniquè appelleret, nam appellatio sententiam suspendit. Quamvis si vir dotem possideat, non teneatur eam vxori repetenti restituere, quia potest ei adulterij exceptionem opponere, sicut colligitur ex *cap. plerumque, de donat. inter virum, & uxorem.*

Sequitur tertio, idem dicendum de eo, cuius bona propter non solum vectigal, vel propter res prohibitas, vel exportatas, sunt ipso facto addicta, seu commissa fisco, vel alteri, quia cum & hoc fiat in pœnam criminis, requirit etiam sententiam Iudicis, unde si is sententiam impediatur, vel ita agat, ut crimen constare non possit, ad restitutionem non tenetur. Similiter si cum rebus suis, priusquam occuparetur, fugiat: quamvis teneatur soluere vectigal, si iustum erit, quia huiusmodi vectigal non est constitutum in pœnam, sed in iustam compensationem ratione gubernationis, vel securitatis, quam Princeps in beneficium communitatis præstat.

Sequitur quartò, idem dicendum de custodibus dissimulantibus, vel non accusantibus, in casu, quo constituta sit pœna in eos, qui certo loco venantur, lignantur, piscantur, vel certas merces important, vel exportant, aut vectigal non solvunt, quia ex dictis pœna non debetur ante sententiam: tum quia (licet hic forsitan non agatur de solutione pœnæ, sed de damno dato, vel commodo contra officium neglecto) custodes non tenentur ex iustitia accusare, ut dominus, vel Respublica pœnis daretur, sed solum ut damna impediatur, & vectigalia solvantur; cum officium ipsorum sit, non pœnas, sed vectigalia procurare, & res suæ custodiæ creditas indemnes præstare. Accedit, quod lex quoque pœnalis, & commissoria non est facta, ut Respublica, vel alter pœnis locupletaretur, sed solum ut leges seruentur, & subditi officium suum præstent.

Atque ita docent Nauar. *cap. 25. num. 34.* & Silu. *verb. Restitutio 3. quæst. 5.* quamvis contrarium sentiant Sor. de *iust. & iur. lib. 1. quæst. 6. art. 6. ad 4.* Petr. Nauarr. de *restitu. lib. 3. cap. 4. num. 142.* & Salon. *quæst. 62. art. 7. controuers.* moti ex eo, quia custodes non accusando, vel non apprehendendo, sunt causa damni suis dominis, à quibus stipendium accipiunt: nam cum domini hoc ipso, quo quis contra legem huiusmodi pœnalem delinquit, ius acquirant ad pœnam, tenentur ipsi hoc ius non negligere; quod si negligant, peccant contra officium, & sic contra iustitiam: quapropter tenentur de damno secuto. Sed ad istorum Doctorum fundamenta solutio patet ex dictis.

Sequitur quinto, idem dicendum in casu, quo miles iuste urbem aliquam concessu Principis expilat, quia fit hoc etiam in pœnam criminis, cuius omnes ciues præsumuntur

sumuntur participes. Vnde etiam si mendaciis, fraudibus, vel etiam vi militem quis civium impediatur, ne ipsius miles diripiat, non tenetur civis ad restitutionem.

31 Sequitur sextò, idem dicendum de testibus, qui falso testimonio impediunt sententiam, & consequenter confiscationem bonorum, quia ex dictis fisco, vel actor non habet ius ad bona occupanda, nisi post sententiam Iudicis positam: quapropter, hac non posita, non fit iniuria fisco, vel actori ex hac parte, tum quia principalis author, & qui mandat, ad restitutionem non tenetur: ergo neque tenebuntur secundarij, qui illum iuvant, seu cooperantes, & adiuvantes: tum quia ab huiusmodi testibus fisco, detecta falsitate, non solet exigere compensationem damni, quod bona rei ipsi non obenerint, sed solum solet illos punire, tanquam periuros: ergo signum est, quod non censetur sibi ab illis factam iniuriam restitutioni obnoxiam.

32 Sequitur septimò, idem dicendum de Procuratore Fiscali, si in dictis casibus non accuset. Idemque de Iudice, si in iisdem casibus non condemnet, quod scilicet neuter istorum ad poenae compensationem fisco, vel actori teneatur.

- 13 Damnatu ad carcerem, vel ad exilium debet eo se conferre, & ibi manere.
- 14 Damnatu ad abstinentiam, vel sui ipsius flagellationem moderatam, & non infamem, debet eam prestare.
- 15 Reus postquam per Iudicis sententiam condemnatus est ad poenam mortis, mutilationis, vel flagellationis publicae, & infamiae, debet ad illam cooperari, indirectè tamen, & per accidens; secus directè, & per se.
- 16 Damnatu ad venenum bibendum non tenetur obedire, quia qui venenum sciens bibit, non minus directè, ac positivè ad sui occisionem concurrit, quam si liquidum, ac feruens plumbum hauriat.
- 18 Directa, & positiva sui ipsius occisio non potest neque iussu executioni mandari.
- 18 Damnatu ad mortem inedia patiendam, non tenetur cibum sibi clanculum contra Iudicis voluntatem subministrantem recusare, sed licitè potest illum acceptare.
- 19 Damnatu ad mortem inedia patiendam potest cibum recusare, si illi clam offeratur, quia non concurrit activè ad mortem suam, sed eam fortiter sustinet amore iustitiae.

SECTIO III.

Aduertenda.

SUMMARY.

- 1 Defendens se falsis testibus in casibus supradictis, tenetur ad expensas litis: laedens aliquem ad expensas medicorum, & non solvens iustum vestigal, ad illius solutionem.
- 2 Pactum, quod pignus incidat in commissum, licitum est, & mora solutionis interveniente, etiam cessante pacto licitum est pignus detrahre postquam ter denunciatum est debitori, ut solvat.
- 3 Creditor, si pignus distrahat, non potest (saltem in foro externo) neque per interpositam personam illud emere.
- 4 Poena triplex est, legalis, iudicialis, conventionalis, & qua singula sunt.
- 5 Poena legalis benigniorem interpretationem admittit quam poena conventionalis, & iudicialis.
- 6 Parochus, qui ex lege poenali tenetur fieri sacerdos intra annum, alias vacet beneficium, non contrahit talem poenam anno non elapso.
- 7 Poena conventionalis (sicut iudicialis) constituta, nisi ad certum tempus aliquid peractum fuerit, tempore culpabiliter elapso contrahitur.
- 8 Poena ante tempus contracta peti non potest nisi tempus statutum advenierit.
- 9 Assignatur aliud discrimen inter poenam statutam ab homine, & statutam à lege, & quodnam sit.
- 10 Obligatio poenalis dicitur conventionalis, & ab homine proveniens, & ideo si is, qui novit, sit in mora culpabili, v. g. ingrediendi Religionem, vel prorogationem, vel dispensationem obtineat à summo Pontifice.
- 11 Reus postquam per Iudicis sententiam condemnatus est ad poenam honestam, & non nimis acerbam, debet illam per seipsum exequi.
- 12 Reus damnatus ad poenam pecuniariam debet eam solvere, quamvis expectare possit donec exigatur. Limita nisi Iudex expresse iubeat, quod reus sine alia admonitione pecuniam per se asferat.

Thom. Delbene de Immunit. Eccles. Pars I.

Aduerte tamen, quod si in aliquo ex dictis casibus aliquod damnum iniuste inferat is, qui res suas tuetur, teneatur ad restitutionem, v. g. si falsis testibus se defendat, teneatur ad expensas litis; si resistendo laedat, teneatur ad expensas medicorum; si vestigal iustum non solvat, teneatur ad solutionem illius, &c. Idemque dic de adiuvantibus, & cooperantibus.

Aduerte secundò, quod licitum sit pactum, ut si debitor in mora solvendi fuerit, verbi gratia si pensionem, vel censum biennio non soluerit, pignus, vel hypotheca statim distrahi possit, atque inde accepto debito, quod reliquum est, debitori restituatur; si cuti colligitur ex dictis sect. p. accedenti, ad tertiam difficultatem, & ex leg. si convenit, ff. de pignor. act. Quia etiam si nihil conventum fuerit de pignore distrahendo, adhuc illud distrahi poterit biennio post moram, & interpellationem debitoris, l. ubi, Cod. de iure domini. Item et si conventum fuerit, ut pignus distrahi non possit, adhuc postquam ter denunciatum est debitori, ut solvat, bienniumque interim elapsum est, pignus distrahi poterit, cit. l. convenit, & docet Gloss. ibi, Silu. verb. Pignus, quest. 10. & Nauarr. cap. 27. num. 205. Quamvis si creditor pignus distrahat, non possit (saltem in foro externo) ipsemet, neque per interpositam personam illud emere, l. & qui, Cod. de distract. pignor.

Aduerte tertio, quod (cum ex dictis etiam supra loco cit. ad tertiam difficultatem,) detur triplex poena, una legalis, quae lege propter culpam decernitur: alia iudicialis, quae à Iudice in particulari causa imperatur: tertia conventionalis, quae per partium contrahentium consensum, solvenda ab eo, qui verbi gratia à contractu recesserit, vel in mora culpabili fuerit restituendi debitum, statuitur, leg. si pacto, Cod. de pactis, & in cap. significante, de pignoribus) inter hac poenarum genera discrimen, præter assignatum supra, aliud sit, quod scilicet benigniorem aliam interpretationem admittat poena legalis, quam conventionalis, & iudicialis, sicuti notant Bart. & alij passim in l. cum stipulatus, ff. de verb. obligat. & Sanchez lib. 4. mor. cap. 22. numero 25. Nam si lege poenali decretum fuerit, quod ad certum tempus aliquid peractum sit, alioquin poena contrahatur (verbi gratia nisi Parochus intra annum sacerdos factus fuerit, ipsius beneficium vacet, cap. licet canon, de elect. in 6.) talis poena, priusquam annus integer elapsus